

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимошенко В.М., Торкатюк В.І., Пан М.П., Скала Г.Ф. Планування і контроль на підприємстві : конспект лекцій. Харків : ХНАМГ, 2012. 162 с.
2. Москалюк В.Є. Планування діяльності підприємства : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 384 с.
3. Соболев В.О., Соболев О.В. Менеджмент персоналу в органах внутрішніх справ : навч. посібник. Харків : Еспада, 2007. 472 с.
4. Столбов В.В. История физической культуры : учеб. пособие. Москва : Просвещение. 1989. 288 с.
5. Основи управління в органах внутрішніх справ : навч. посібник / О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, Р.А. Калюжний та ін. Харків : ХНУВС, 2011. 591 с.
6. Ліпкан В.А., Циганов О.Г., Кузнецов О.В. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навч. посібник. Київ : КНТ, 2007. 884 с.
7. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом : навч. посібник. Київ : Кондор, 2003. 296 с.
8. Грохольський В.Л. Організаційно-правові засади управління спеціальними підрозділами МВС України по боротьбі з організованою злочинністю : монографія. Харків : НУВС, 2003. 312 с.
9. Андреева О.Б. Форми взаємодії органів внутрішніх справ з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування щодо профілактики правопорушень. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1998. Вип. 3-4. С. 65–72.
10. Про затвердження Інструкції з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України : Наказ МВС України від 13.10.2014 р. № 1067. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1375-14>.
11. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Харків : Ун-т внутр. справ, 1998. 780 с.
12. Олейник П.А. Личность. Демократия. Законность. Москва : Юрид. лит., 1981. 121 с.
13. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 211 с.
14. Боннер А.Т. Законность и справедливость в правоприменительной деятельности. Москва : Рос. Право, 1992. 320 с.
15. Мельник Р.С. Системний підхід у правознавстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 11. С. 3–6.
16. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підруч. / за ред. Ю.Ф. Кравченка. Київ : НАВСУ, 1999. 702 с.
17. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навч. посібник / за ред. В.А. Ліпкана. Київ : КНТ, 2007. 884 с.
18. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 р. № 50. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16>.
19. Про затвердження Інструкції з організації фізичної та вогневої підготовки в Службі безпеки України : Наказ Служби безпеки України від 06.07.2010 р. № 36. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0792-10>.
20. Про внесення змін до Закону України «Про організацію оборонного планування» : пропозиції Президента України до Закону від 22.12.2014 р. № 1547. URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=53038&pf35401=349167>.

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/33>**НАСИЛЬСТВО В СІМ'ЯХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ЧИ ІСНУЄ ПРОБЛЕМА?****VIOLENCE IN FAMILIES OF POLICE OFFICERS: IS THE PROBLEM?**

**Ковальова О.В., к.ю.н., старший науковий співробітник,
професор кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії
Одеський державний університет внутрішніх справ**

Стаття присвячена висвітленню однієї з актуальних проблем сучасності – домашньому насильству. Звернута увага на латентність цього правопорушення та відсутність комплексних досліджень щодо поширеності випадків домашнього насильства з боку поліцейських. Підкреслено, що відсутність заяв про вчинене з боку поліцейських домашнє насильство не варто інтерпретувати як показник того, що цієї проблеми немає. Навпаки, це може вказувати на відсутність довіри, невіру в надання допомоги, відчуття безкарності в поліцейських, недосконалість нормативно-правової бази тощо.

Підкреслена вірогідність поширеності гендерних стереотипів серед поліцейських як членів українського соціуму. Наголошено, що наявність насильства у сім'ях поліцейських може зумовлювати відсутність належного їх реагування на випадки домашнього насильства під час виконання службових обов'язків. Акцентовано на важливості формування нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, насамперед, у представників суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству, зокрема поліцейських. Поліцейські мають усвідомити, що несуть особливу відповідальність за створення атмосфери поваги до прав людини і мають, перш за все, власним прикладом демонструвати неприпустимість домашнього насильства.

У результаті аналізу правового забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству звернено увагу на недосконалість законодавства, внаслідок чого поліцейські можуть уникати адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. Наголошено на відсутності даних про випадки притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності за вчинення домашнього насильства.

Підкреслена уразливість членів сімей поліцейських щодо домашнього насильства, з урахуванням доступу останніх до зброї. Наявність зброї у кривдника є фактором підвищеного ризику летальності у разі домашнього насильства.

Рекомендовано включити в державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству компоненти типового міжнародного підходу до запобігання випадкам домашнього насильства, вчиненого поліцейськими.

Ключові слова: відповідальність, домашнє насильство, поліцейські, спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, уразливість членів сім'ї поліцейських.

The article is devoted to the coverage of one of the topical problems of our time – domestic violence. Attention is drawn to the latency of this offense and the lack of comprehensive studies on the prevalence of domestic violence by police officers. It is emphasized that the lack of statements about police violence committed by domestic violence should not be interpreted as an indication that this problem does not exist. On the contrary, it may indicate a lack of trust, disbelief in the provision of assistance, a sense of impunity for policemen, imperfect regulatory framework, etc.

The probability of the spread of gender stereotypes among police officers as members of the Ukrainian society is underlined. It is stressed that the presence of violence in the families of police officers may result in their lack of proper response to cases of domestic violence during

the performance of official duties. The emphasis is placed on the importance of forming an intolerable attitude towards violent behavior patterns among representatives of the subjects of prevention and counteraction to domestic violence, in particular police officers. Policemen must realize that they have a particular responsibility for creating an atmosphere of respect for human rights and, above all, their own example of demonstrating the inadmissibility of domestic violence.

As a result of the analysis of the legal framework for preventing and combating domestic violence, attention was drawn to the imperfection of legislation, which could result in the police being able to avoid administrative and criminal responsibility for domestic violence. Attention is drawn to the lack of data on cases of bringing police officers to disciplinary responsibility for domestic violence.

The vulnerability of family members of police officers to domestic violence is emphasized, taking into account the access of the latter to weapons. The presence of weapons from the offender is a factor in the increased risk of lethality in cases of domestic violence.

It is recommended to include in the state policy in the field of prevention and counteraction to domestic violence components of a typical international approach to preventing cases of domestic violence committed by police officers.

Key words: responsibility, domestic violence, police, special measures to combat domestic violence, vulnerability of family members of the police.

Проблема домашнього насильства є актуальною для більшості країн світу, в тому числі України. Статистика свідчить про значні масштаби цього вкрай деструктивного явища. Так, за даними за даними Національної поліції України, упродовж 2018 р. надійшло понад 115 473 заяви, повідомлення про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством [1]. При цьому варто підкреслити високу латентність домашнього насильства, тобто реальні показники цього правопорушення набагато більші, ніж свідчить офіційна статистика. Слід звернути увагу, що відповідно до ч. 5 ст. 20 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» постраждали від домашнього насильства особи мають право на отримання допомоги незалежно від звернення їх до правоохоронних органів чи суду, від їхньої участі у кримінальному або цивільному провадженні [2]. Отже, статистика Національної поліції України не відображає реального стану поширеності проблеми домашнього насильства. Загалом збір, аналіз і поширення інформації про домашнє насильство, удосконалення системи показників у формах державної статистичної звітності щодо запобігання та протидії домашньому насильству; підготовка та оприлюднення щорічного звіту про стан реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до ч. 2 ст. 7 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», належать до повноважень центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. При цьому статистичні дані на сайті Міністерства соціальної політики України, до якого як до координатора на загальнодержавному рівні з питань запобігання та протидії домашньому насильству мають надходити щоквартальні звітні дані від інших суб'єктів, відсутні [3].

Світова спільнота приділяє значну увагу пошуку ефективних форм та методів діяльності органів публічної влади та громадськості щодо протидії домашньому насильству. До завдань у сфері запобігання домашньому насильству належить формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки. Однак важливо, щоб нетерпиме ставлення до насильства було сформоване, перш за все, у представників суб'єктів запобігання та протидії домашньому насильству.

У більшості країн одними з перших реагують на ситуацію домашнього насильства поліцейські. Від своєчасності, якості та ефективності їхніх дій залежить вірогідність повторення домашнього насильства. Однак чи може діяльність поліцейських щодо протидії домашньому насильству бути ефективною, якщо в їхніх власних сім'ях трапляються випадки насильства. Чи дійсно сучасні поліцейські готові до актуальних викликів, чи свідомі вони щодо неприпустимості будь-яких проявів насильства, особливо в сім'ї, – ці питання, звісно, потребують комплексного дослідження. І, перш за все, доцільно почати з вивчення питання поширеності насильства в сім'ях самих поліцейських. Як може особа проявляти нульову толерантність та застосовувати належне реагування на випадки насильства в інших сім'ях, якщо в її власній сім'ї

насильство є звичним явищем або ж «ефективним методом виховання»?

Варто зазначити, що комплексних досліджень щодо поширеності випадків домашнього насильства з боку поліцейських не здійснювалось як в Україні, так і в більшості інших країн. Відповідно, відсутні і відповідні статистичні дані. Деякі дослідники зазначають, що в сім'ях поліцейських рівень домашнього насильства вищий, а скарги на домашнє насильство з боку поліцейських не розслідуються належним чином [4]. Розгляд більшості скарг на вчинення поліцейськими домашнього насильства через відсутність достатніх доказів не закінчується притягненням поліцейських до відповідальності [5]. При цьому співробітники, які притримуються аспектів традиційної поліцейської субкультури – авторитаризму та вигорання, – з більшою вірогідністю застосовують психологічне насильство щодо свого інтимного партнера [6].

Цілком зрозуміло, що поліцейські як члени суспільства, де трапляються непоодинокі випадки домашнього насильства, в якому й досі є проблема поширеності гендерних стереотипів та посилення на «традиційність» використання тілесних покарань із метою виховання дітей, також піддаються впливу цих явищ та можуть вчиняти насильство щодо близьких. Слід зазначити, що відповідно до результатів проведеного в 2013 р. анкетування 220 дільничних 2,7% опитаних осіб зазначили, що випадки насильства в їхніх сім'ях трапляються часто. При цьому лише 47% з опитаних дільничних вважають абсолютно неприйнятним застосування фізичних покарань батьками дітей, 36% опитаних вважають, що все залежить від провини дитини, а 17% впевнені, що батьки мають право застосовувати тілесні покарання до власних дітей [7, с. 166]. Особа, яка застосовує тілесні покарання до власних дітей, навряд чи стане належним чином реагувати на порушення іншими особами заборони фізичного покарання дитини. На взаємозв'язок між ставленням поліцейських до можливості застосування тілесних покарань дітей батьками та їх реагуванням на такі випадки під час службової діяльності звертають увагу і закордонні дослідники [8]. Відсутність заяв про вчинення з боку поліцейських домашнє насильство не варто інтерпретувати як показник того, що цієї проблеми не існує. Навпаки, це може вказувати на відсутність довіри, невіру в надання допомоги, відчуття безкарності в поліцейських, недосконалість нормативно-правової бази тощо.

Національне законодавство України з питань запобігання та протидії домашньому насильству нині суттєво змінилось. Так, з 7 січня 2018 р. набув чинності новий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», нині розробляються підзаконні нормативно-правові акти, спрямовані на впровадження норм законодавства у практичну діяльність, прийняті зміни до нормативно-правових актів, які передбачають настання відповідальності за вчинення домашнього насильства тощо. З 1 січня 2019 р. набрали чинності зміни до Кримінального кодексу України, який було зокрема доповнено окремою ст. 1261 «Домашнє насильство». Саме систематичність вчинення насильства закладено однією з розмежовуючих обставин при кваліфікації домашнього

насильства як кримінально караного або адміністративного правопорушення.

Однак аналіз чинного законодавства України дає змогу зробити висновок, що поліцейські навряд чи нести кримінальну відповідальність за новою спеціальною статтею, як не несуть нині адміністративну відповідальність за вчинення домашнього насильства. Так, відповідно до ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення поліцейські, як і військовослужбовці (це окрема проблема в умовах проведення в Україні АТО/ООС та поширення домашнього насильства в сім'ях військовослужбовців) несуть відповідальність за вчинені ними адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. За деякі адміністративні правопорушення, перелік яких наведений у цій статті, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах, однак до зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи й адміністративний арешт [9]. У цьому переліку правопорушень домашнє насильство відсутнє, відповідно, поліцейські за вчинення домашнього насильства мають нести дисциплінарну відповідальність. Однак Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» не містить спеціальних норм чи підстав притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності за вчинення домашнього насильства. В ч. 2 ст. 11 цього закону передбачена лише загальна вказівка: «За вчинення адміністративних правопорушень поліцейські несуть дисциплінарну відповідальність відповідно до цього Статуту, крім випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення» [10].

Удосконалення законодавства про адміністративну відповідальність військовослужбовців та співробітників правоохоронних органів за насильство щодо жінок і дівчат, зокрема домашнє насильство, є одним із заходів, спрямованих на виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 р. [11]. Відповідальними за подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроектів про внесення змін до ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності співробітників правоохоронних органів та військовослужбовців за скоєння насильства визначені Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України та Міністерство оборони України. Передбачений строк виконання цього заходу спливає у 2019 р.

При цьому до поліцейських мають на рівних з іншими кривдниками засадах застосовуватись передбачені Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству (терміновий заборонний припис, постановка на профілактичний облік кривдників, обмежувальний припис, направлення на проходження програми для кривдників). Заслуговує на увагу те, що, відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 10, до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством. Справді, наяв-

ність зброї у кривдника є фактором підвищеного ризику летальності у разі домашнього насильства. Поліцейські через свої службові обов'язки мають право на носіння зброї. Отже, члени сімей поліцейських-кривдників є надзвичайно уразливими і потребують спеціального захисту. Більшість постраждалих від домашнього насильства з боку поліцейських не повідомляє про такі випадки саме тому, що їх кривдник – поліцейський, який, на їхню думку, має унікальну змогу захистити себе від правових наслідків, використовуючи службове становище [4].

Вважається за доцільне у разі надходження звернення про вчинення поліцейським домашнього насильства передбачити обов'язкове відсторонення поліцейського на час проведення службового розслідування від виконання службових обов'язків (посади) з одночасним вилученням зброї та спеціальних засобів. У разі встановлення вини поліцейського у вчиненні домашнього насильства доцільно передбачити обов'язкове проходження поліцейськими програми для кривдників, а у разі систематичного вчинення домашнього насильства передбачити застосування звільнення із служби в поліції як дисциплінарного стягнення.

Варто звернути увагу, що типова політика щодо домашнього насильства, вчиненого поліцейськими, розроблена Міжнародною асоціацією керівників поліції [12, с. 50], підкреслює абсолютну неприпустимість таких порушень із боку поліцейських та включає такі компоненти:

1) профілактика у процесі відбору та підготовки поліцейських (перевірка біографії кандидата та його психологічного стану для виключення кандидатів, які вчиняють домашнє насильство; регулярне навчання поліцейських із теми запобігання та протидії домашньому насильству; надання близьким поліцейських інформації про неприпустимість домашнього насильства та контакти, за якими можна звернутись у разі його вчинення);

2) розроблення вказівок для керівників щодо заходів у разі виявлення ознак, які вказують на домашнє насильство (створення системи раннього виявлення ознак вчинення поліцейськими домашнього насильства та навчання керівників щодо вжиття заходів у такій ситуації);

3) розроблення та впровадження системи реагування на повідомлення про вчинене поліцейським домашнє насильство;

4) забезпечення безпеки та захист постраждалих осіб (розроблення спеціальних методів оцінки ризиків, вилучення зброї, постійне контактування керівника з постражданою особою).

Отже, проблема насильства в сім'ях поліцейських є і потребує подальшого комплексного дослідження. Актуальним є питання включення в державну політику України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству компонентів типової політики щодо домашнього насильства, вчиненого поліцейськими, розробленої Міжнародною асоціацією керівників поліції. Також важливу роль у забезпеченні поваги до прав людини з боку поліцейських, як щодо громадськості, так і стосовно членів власної сім'ї, відіграє освіта. Поліцейські мають усвідомити, що несуть особливу відповідальність за створення атмосфери поваги до прав людини і мають, перш за все, власним прикладом демонструвати неприпустимість домашнього насильства. У разі ж вчинення поліцейськими домашнього насильства надзвичайно важливим компонентом державної політики має стати невідворотність їхньої відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бушув К. «ПОЛІНА» є одним із успішних прикладів роботи поліції у сфері запобігання домашньому насильству. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/11746_Kostyantyn_Bushuv_Polina_odnim_i_uspishnih_prikladiv_roboti_policii_u_sferi_zapobigannya_domashnomu_nasilstvu_FOTO_INFOGRAFIKA.htm (дата звернення: 20.07.2019).
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19/print> (дата звернення: 20.07.2019).
3. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 01.07.2019).
4. Cheema R. Black and blue bloods: protecting police officer families from domestic violence. *Family court review*. 2016. № 54 (3). P. 487–500. DOI: 10.1111/fcre.12226.

5. Erwin M.J., Gershon R.R.M., Tiburzi M., Lin S. Reports of intimate partner violence made against police officers. *Journal of family violence*. 2005. № 20(1). P. 13–19. DOI: 10.1007/s10896-005-1505-3.
6. Blumenstein L., Fridell L., Jones S. The link between traditional police sub-culture and police intimate partner violence. *Policing an international journal of police strategies & management*. 2012. № 35(1). P. 147–164. DOI: 10.1108/13639511211215496.
7. Волощук А.М., Ярмакі Х.П., Ковальова О.В. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо попередження насильства в сім'ї: Монографія. Одеса : ОДУВС, 2013. 217 с.
8. Heinonen A., Ellonen N. "Crime or not?" – police officers' perceptions of disciplinary violence, its criminalisation and its investigation. *Policing & society*. 2016. № 26 (5). P. 503–521. DOI: 10.1080/10439463.2014.989151.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 20.07.2019).
10. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 березня 2018 р. № 2337-VIII / *Верховна Рада України*. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19/print> (дата звернення: 20.07.2019).
11. Національний план дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 р.: розпорядження Кабінету міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 634-р. / Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-go-planu-dij-z-vikonannya-rekomo-zhinok-do-vosmoji-periodichnoyi-dopovidi-ukrayini-pro-vikonannya-konvenciyi-pro-likvidaciyu-vsikh-form-diskriminaciyi-shchodo-zhinok-na-period-do-2021-roku> (дата звернення: 20.07.2019).
12. Бастик М. Интеграция гендерных аспектов во внутренний контроль в полицейских силах. Женева : ДКВС, ОБСЕ, БДПЧ ОБСЕ, 2014. 67 с.

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2019-4/34>

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

THE RULE OF LAW AS FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF ADMINISTRATIVE PROCEDURE

Лисенко Д.А., студентка Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Формування інституту адміністративної процедури у вітчизняному адміністративному праві викликає низку питань, зокрема й теоретико-методологічного характеру. Одна з основних проблем на шляху становлення цього інституту – побудова його фундаменту, відправним початком для розроблення якого є визначення поняття адміністративної процедури та розкриття суті принципів функціонування останньої.

Оскільки інститут адміністративної процедури є новелою і перебуває лише на стадії впровадження в українське адміністративне право, а проект Закону України, присвячений цьому інституту, досі не прийнятий, необхідно відразу зауважити, що в юридичній літературі ще не сформовано усталеної та повноцінної дефініції цього поняття. Саме тому першою метою статті є огляд й упорядкування сформованих за визначеними критеріями в доктрині адміністративного права напрямів та підходів до визначення поняття адміністративної процедури, висвітлення їх різноманітного та спільного характеру заради вироблення повноцінного розуміння зазначеного поняття, а також викладення власного бачення щодо оптимальної методологічної основи для визначення поняття адміністративної процедури.

Виявлено такі характеристики адміністративної процедури: адміністративна процедура – це встановлений порядок дій, закріплений у нормативно-правових актах. Ці дії здійснюються з певною метою й мають конкретний результат органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Разом із тим остаточно визначитися з категорією «адміністративна процедура» та переліком її характерних ознак буде можливо лише після ухвалення відповідного законодавчого акту.

Наступною метою статті є загальний аналіз принципів адміністративної процедури з акцентуацією саме на принципі верховенства права задля визначення його місця в цьому адміністративно-правовому інституті. Передусім було виявлено певні недоліки наданого законодавцем визначення принципу верховенства права в проекті Закону України «Про адміністративну процедуру» та надано альтернативне авторське визначення цьому правовому явищу. У статті також розкрито дві взаємопов'язані вимоги, що верховенство права накладає на державу заради можливості контролювати за допомогою правил її монополію на насильство, і щоб зробити ці правила доступними для тих, стосовно кого насильство здійснюється, – урегульованість та гласність.

Ключові слова: адміністративне право, верховенство права, принципи, адміністративна процедура, справедливість.

Formation of an institute of administrative procedure in domestic administrative law raises a number of questions, including theoretical and methodological character. One of the main problems on the way of establishment of this institute is the construction of its foundation, the starting point for the development of which is to define the notion of administrative procedure and to reveal the essence of the principles of functioning of the latter.

As the institute of administrative procedure is new and is only at the stage of implementation into Ukrainian administrative law, and the draft project of Law of Ukraine devoted to this institute has not been adopted yet, it should be noted at once that full definition of this concept has not been formed in the legal literature yet. For this reason, the first purpose of the article is to review the directions and approaches formed by certain criteria in the doctrine of administrative law, to define the notion of administrative procedure, to cover their heterogeneous and common character for the purpose of developing a full understanding of the said concept, as well as to set up author's own vision for the definition of the concept of administrative procedure.

The following characteristics of the administrative procedure have been revealed: the administrative procedure is an established procedure of actions enshrined in normative legal acts. These actions are carried out for a specific purpose and have a specific effect on the executive and local self-government bodies. At the same time, it will be possible to determine definitively the category of "administrative procedure" and the list of its characteristic features only after the adoption of the relevant legislative act.